

**CC/2009. (VI. 29.) Szen. sz. határozat
az ELTE Fenntartható fejlődés stratégiájáról**

Bevezetés

A *fenntarthatóság* fogalmának fejlődéstörténete az elmúlt mintegy három évtizedben egy döntően tudományos, a *természet(környezet)-társadalom* viszonyrendszer ellentmondásaira, feszültségeire, a növekedés korlátaira rávilágító értelmezéstől mára egy rendkívül tágan értelmezett politikai-ideológiai tartalomig, társadalmi aktivitásig szélesedett.

Ahhoz, hogy ez a szemlélet valóságosan érvényre juthasson, ne maradjon pusztá deklaráció, minden fontos globális, nemzeti és helyi társadalmi szereplőnek, intézménynek meg kell fogalmaznia a maga stratégiáját, cselekvési irányát. Ezt a célt szolgálja jelen dokumentum is, amely a témakör nemzetközi és nemzeti állásfoglalásaira, joganyagaira – azok tartalmának részletező megisméltése nélkül – és az egyetem alapfunkciónak elemzésére épít.

Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága (Brundtland Bizottság) 1987-ben „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentésében a fenntartható fejlődés fogalmát a következőképpen határozta meg: *„a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”*.

Az ENSZ Közgyűlése 2002. december 20-án határozott az Oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában Nemzetközi Évtized (Decade of Education for Sustainable Development – DESD) elindításáról. Az Évtized célja a fenntartható fejlődés fogalmának integrálása az oktatási rendszerbe minden szinten, így hozzájárulni a fenntartható emberi társadalom létrejöttéhez és elősegíteni a nemzetközi együttműködést. Az ennek kapcsán született „*A tanulás a fenntartható fejlődés érdekében*” stratégia is azt célozza, hogy a fenntarthatóság elvei, céljai, módszerei, az ezzel kapcsolatos értékek jelenjenek meg életünk minden színterén, az iskolában, munkahelyen, otthon és a különböző közösségekben.

Az Európai Unió környezetvédelmi stratégiái fokozatosan jutottak el 2001-ben a Fenntartható Fejlődési Stratégia (Göteborg) elfogadásáig, amelyet 2006-ban megújítottak, megállapítva, hogy a fenntartható fejlődést csak strukturális reformokkal lehet megvalósítani.

A magyar Kormány 2007. június 29-én fogadta el a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiát (NFFS) – amelynek tudományos előkészítésében az ELTE jelentős szerepet vállalt –, ami többek között hangsúlyozza a fenntarthatóságról, az azt erősítő és veszélyeztető folyamatokról és a szükséges értékvtátsról szóló tudásbázis növelését, a tudáscsere erősítését, a kutatási eredmények elérhetővé tételét.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjaira vonatkozó fenntarthatósági horizontális szempontok között szerepel az intézményi fenntarthatósági stratégia meglétének követelménye.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény bevezetője célként fogalmazza meg, hogy a magyar felsőoktatás úgy lássa el – többek között a fenntartható fejlődés érdekében – feladatait, hogy javuljon a társadalom, a gazdaság és a környezeti fenntarthatóság igényeihez való alkalmazkodás képessége. A törvény 2. §-a megerősíti, hogy a magyar felsőoktatás célja az intézmények „programjaiban és működésében a fenntartható fejlődés biztosítása, egészségtudatos, környezettudatos szemlélet és értékek közvetítése”.

Helyzetértékelés

Az egyetem működésében, alapfunkcióihoz kapcsolódva *már ma is jelen vannak* nemcsak a fenntarthatósághoz is köthető általános célok, hanem az azokat ténylegesen érvényre juttató tevékenységek is.

Lényegében az egyetem minden szakterületén megtalálhatók azok a *kutatási irányok, tevékenységek, a tudományos, pályázati aktivitás*, amely közvetlenül kapcsolódik a fenntarthatósági célokhoz, s amelyre a témakörnek az egyetem rangjához méltó színvonalú oktatása támaszkodhat. Ilyenek, mindenek előtt *a környezettudományi, humánökológiai, klimatológiai, földrajztudományi, szociológiai, szociálpolitikai, globális politológiai, filozófiai, nemzetközi összehasonlító kutatások*. A fenntarthatósági cél sajátos, egyedi intézménye az egyetem botanikus kertje, az ELTE Fűvészkert, valamint a Tatai Természetvédelmi Terület és Szabadtéri Geológiai Múzeum.

Ez a kutatási háttér, valamint az egyetem folyamatos aktív, véleményformáló jelenléte a fenntarthatósági célokat megfogalmazó testületekben, nemzetközi, országos és fővárosi fórumokon jelenti az egyetem legátfogóbb hozzájárulását a fenntarthatósági célok formálódásához és megvalósulásához.

Kiemelt fontosságú momentum, hogy az egyetemen folyó *tanárképzés* minden szintjének és formájának egész szemléletében, neveléstudományi és szakterületi moduljaiban *már ma is jelen van* a fenntarthatósági témakör, az ehhez kapcsolódó kutatási háttér.

Az oktatói-kutatói aktivitás mellett örömdetesesen jelen van egyetemünkön a fenntarthatósági célokhoz kapcsolódó, környezettudatos *hallgatói aktivitás*. Ez a hallgatói öntevékenység tudományos elemében (témaszpecifikus diákköri munka), a doktori témaválasztásokban és számos szakterület hallgatói közösségi kezdeményezésében, rendezvényében visszatérően testesül meg.

Az egyetem folyamatosan törekszik arra, hogy létesítményei működésében megjelenjenek a pazarlásmentes, erőforrástakarékos és környezetkímélő formák.

E momentumok – hisz viszonylag fiatal gondolatrendszerrel, szemléletről és még zsengebb gyakorlatról van szó – természetesen egyik esetben sem jelentenek teljeskörűséget, végleges megoldásokat, de jelzik egy lehetséges stratégia kiindulópontjait.

A fenntartható fejlődési stratégia területei

A fenntarthatóság a mindenkor adott, érdektagolt, differenciált társadalmi-politikai viszonyrendszerekben csak a társadalmi szereplők együttműködésével biztosítható. Az egyetem kész az ezirányú partnerségre.

A fenntarthatósági célnak át kell hatnia az egyetem egész működését, de nem erőltetett, bürokratikus formákban.

Az egyetem fenntartható fejlődési stratégiai céljai és jövőbeni működése mindenek előtt a Helyzetértékelésben sorra vett momentumokra épülhetnek.

Az egyetem átfogó Fejlesztési Stratégiájának végrehajtása során visszatérően mérlegelni fogja, hogy a mindenkori feltételek között az abban megfogalmazott célok összhangban vannak-e a fenntarthatóság általános és konkrét céljaival.

A fenntarthatóság érvényre juttatását támogató fejlődési irányok, prioritások:

I. Az Egyetem kiemelten ösztönzi a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó tudományos kutatást

Kutatási fókuszpontok lehetnek:

- A környezeti rendszerek (természeti/társadalmi/gazdasági) kapcsolatainak kutatása.
- A klímaváltozás kutatása.
- A fenntartható fejlődés társadalmi és kulturális aspektusainak vizsgálata.
- A fenntartható fejlődés pedagógiája és filozófiai kérdései.
- A sajátos szakkérdések vizsgálatán túlmenően az egyetem a megfelelő fórumokon kezdeményezően lép fel a fenntartható fejlődés kérdéskörének interdiszciplináris tudományos kutatása érdekében, szakterületeit, karait ilyen tartalmú kooperációkra hívja fel.
- Az egyetem helyt ad a fenntartható fejlődés témakörével foglalkozó tudományos rendezvényeknek, az ilyen tartalmú eszmecsere egyik centruma kíván lenni.
- A kutatási kapcsolatokban erősítendő a társadalmi partnerekkel, gazdálkodó egységekkel való együttműködés, a kutatási eredmények mielőbbi gyakorlati alkalmazását segítő. Az ELTE törekvése, hogy az Egyetem és a gazdasági szektor együttműködését ösztönző programokban a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kutatások, fejlesztések megjelenjenek, támogatást élvezzenek.
- Az egyetem szerepet vállal a fenntartható fejlődéshez kötődő tudományos eredmények megismertetésében a nyilvánossággal. Ezzel összefüggésben az ELTE igényli, hogy az egyetemek és a civil szektor együttműködését serkentő programok megjelenjenek a fejlesztési programokban.

II. A fenntartható fejlődés az egyetemi oktatásban

Az oktatás kulcsfontosságú szerepet játszik a fenntartható fejlődés részét képező változások elősegítésében. Biztosítja, hogy az emberek képesek legyenek alkalmazkodni a globális változáshoz, hogy a tudás széles körben ismertté váljon, és hogy az érintettek elkötelezzék magukat a változás mellett.

Tartalmilag a fenntarthatóság tematikája a diszciplináris elkülönülés oldását, az interdiszciplinaritást kívánja meg. Módszertanilag a fenntarthatóság megkívánja a „kanonizált, univerzális tudásformák” megkérdőjelezését; a tudás kognitív összetevői mellett az érzelmi és erkölcsi dimenzióinak integrálását, valamint a kooperációt erősítő csoportos tanulás és a készségeket fejlesztő probléma-, illetve projekt-alapú tanulás előnyben részesítését.

Mindezeket érvényesítendő törekedni kell arra, hogy:

- minden alapképzésben a fenntartható fejlődés fontos megközelítési mód legyen, nem elkülönülve, hanem beépülve a képzésbe
- a mesterképzésekben jelenjenek meg a szakterületi specialitásokat figyelembe vevő általánosabb érvényű fenntartható fejlődésről szóló modul/ok
- induljanak olyan – lehetőleg az interdiszciplinaritást is figyelembe vevő – PhD-programok, amelyek foglalkoznak a fenntartható fejlődés gondolatkörével

A képzés jelzett irányú fejlesztése érdekében az Egyetem arra törekszik, hogy a fenntartható fejlesztésével kapcsolatos képzési potenciáljának növelése megjelenjen a központi és kari humán erőforrás-fejlesztési programokban.

A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos *oktatáshoz* hozzátartozik a *szemléletváltás*. Annak tudatosítása, hogy a piaci szabad verseny szilárd határok közé szorítva helyes és hasznos dolog, arra azonban képtelen, hogy a gazdaságot önmaga szabályozza, s szabályaival az egész társadalomra rátelepedjék. Annak felismertetése, hogy vannak közösségi és minőségi szükségletek, melyek nem lehetnek piaci adás-vétel tárgyai. Hogy természetesen a piaci mechanizmusok előnyökkel is járnak, elősegítik az erőforrások hasznos és jobb felhasználását, azonban nem szabad túlhangsúlyozni, bálványozni őket.

Az egyetem támogatja az oktatást, nevelést, szemléletformálást segítő, fenntarthatósággal kapcsolatos hallgatói és oktatói önszerveződést.

III. Az Egyetem működésének összehangolása a fenntartható fejlődés elveivel

Ennek eszközeként érvényre juttatandó az egyetem működésében a *környezettudatos menedzsment és tervezés*.

Kiemelt hangsúllyal érvényesítendő a *fenntartható fejlődést szolgáló működtetés és fenntartás* szempontjai.

A működéshez szükséges alapanyagok, eszközök, irodaszerek beszerzésénél, illetve a beszállítók kiválasztásánál is kiemelten kell kezelni a környezeti szempontokat. Az egyetem anyagi lehetőségeihez mérten előnyben kell részesíteni az erre irányuló védjeggyel rendelkező beszállítókat, illetve amennyiben lehetőség van rá, a környezeti szempontokat fel kell tüntetni a beszállítótól elvárt követelmények között. Az irodai eszközök tekintetében prioritást kell élvezzenek a kombinált, valamint anyag- és energiatakarékos készülékek, törekedni kell újrahasznosított papír használatára, az adminisztratív eljárások egyszerűsítésére, illetve az elektronikus dokumentumkezelés fokozatos bevezetésére. Kiemelt figyelmet kell fordítani az egyetemen keletkező hulladékok csökkentésére, kezelésére, törekedni kell a hasznosításra átadott hulladékok arányának maximalizálására. Az infrastrukturális fejlesztéseknél kiemelt szempontként kell kezelni a fejlesztési kívánt ingatlanok korszerű, energiatakarékos, gazdaságos működtetését. Célunk a *foglalkoztatottak szemléletének* folyamatos javítása, kiemelt tekintettel az anyag- és energiatakarékosságra, valamint a környezetbarát munkahelyek kialakítására.

Az Egyetem célja, hogy a fenntartható működését erősítő beruházások megjelenjenek az országos és fővárosi prioritások és programok között.

Az egyetem igényli és egyben fel is ajánlja részvételét a maga sajátos eszközeivel, erőforrásaival szűkebb környezete, a *főváros* fenntartható fejlesztésében, beleértve annak környezeti, közlekedési, társadalmi és gazdasági aspektusait.

IV. A stratégia megvalósításának további eszközei

A fenntartható fejlődés kérdéskörét *az egyetem honlapján* önálló témakörként kell megjeleníteni. Itt jelenjenek meg az Egyetem fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kutatásainak eredményei, dokumentumai, az oktatási-képzési kísérletek, új megoldások és koncepciók is.

A Szenátus megbízza a Rektort, hogy kérje fel a fenntartható fejlesztési stratégiából fakadó teendők további részleteinek kidolgozását irányító, azt figyelemmel kísérő felelősöket. Egyúttal felkéri a szakterületeket és a karokat, az egyetem érintett egységeit a stratégiában megfogalmazott irányok szerinti konkrét teendők részleteinek kidolgozásában való aktív közreműködésre.

A stratégiában megfogalmazott célok megvalósulását három évente át kell tekinteni.

Budapest, 2009. június 29.

Dr. Hudecz Ferenc s.k.
rektor